

Espoon kaupungin lausunto Uusimaa-ohjelmasta vuosille 2022 - 2025

Yleiset kommentit maakuntaohjelmasta:

Uusimaa-ohjelmaluonnos on aiempaa selkeämpi ja siinä on hyviä sisältöjä. Ohjelmaluonnosta on valmisteltu laajasti sidosryhmien kanssa. On hyvä, että ohjelmaluonnoksessa on vähän painopisteitä (3 kpl) ja tavoitteita (9 kpl). Ne ovat selkeät ja suuntaavat toimintaa. Ohjelman ulkoasu on myös selkeä. Toimenpiteitä on 45 ja niiden moninaisuus saattaa heikentää toiminnan fokusointia Uudellemaalle kriittiseen tekemiseen.

Uudenmaan visio toimia edelläkävijänä ilmastonmuutoksen hillinnässä, taloudellisessa kilpailukyvyssä ja hyvinvoinnissa vastaa hyvin Espoo-tarinan painopisteitä. Yhtenä Uudenmaan ja koko Suomen talouden, tutkimuksen ja innovaatioiden vetureista Espoo-yhteisöllä on iso rooli edelläkävijyyden toteutumisessa uusina puhtaina ja älykkäinä kaupunkiratkaisuina, kehitys- ja innovaatiotoimintana, yritysten liiketoimintana sekä osallisuus- ja yhdenvertaisuustyönä. (s.6.)

Hiilineutraaliustavoitteen kiristäminen vuoteen 2030 on kunnianhimoinen ja linjassa Espoon ja Uudenmaan suurimpien kaupunkien tavoitetason kanssa.

Mahdollistavat muutokset kohdassa on hyvä mainita väestörakenteen kulttuurinen ja kielellinen monimuotoistuminen sekä tähän liittyvät haasteet. Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että 58 % Suomen vieraskielisistä asuu Uudellamaalla. Suomen vieraskielisistä asuu 50 % pääkaupunkiseudun kaupungeissa ja 13 % Espoossa. Monet luonnokseen kirjatut tavoitteet, kuten työllisyysasteen nostaminen 80 prosenttiin vuoden 2030 mennessä ovat suoraan kytköksissä siihen, miten pääkaupunkiseudulla onnistutaan maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa. Espoossa vieraskielisten osuus työikäisistä on noussut nopeasti 22 prosenttiin ja nousee edelleen yli kolmasosaan vuoteen 2035 mennessä. Samaan aikaan ulkomaalaisten työttömyysaste on sitkeästi pysynyt 2-2,5 kertaisena yleiseen työttömyysasteeseen verrattuna. Tähän pääkaupunkiseudulla, Uudellamaalla tai Suomella ei ole varaa. Tilastokeskuksen vuoden 2018 väestöennusteesta todettiin, että Suomen työikäinen väestö kutistuisi vuoteen 2050 mennessä ilman kansainvälistä liikkuvuutta 630 000 hengellä. (s. 7, 9, 11)

Sote- ja pelastustoimen uudistus ei näy ohjelmaluonnoksessa. Uudistus muuttaa merkittävästi koko Uudenmaan aluetta. Uudenmaan hyvinvointialueiden alueellinen jako (väestömäärät, kielisyys, työllisyysaste) olisi hyvä olla infograafeissa. (s. 9-10.)

YK:n kestävä kehityksen tavoitteista mukaan ei ohjelmassa ole otettu kymmenettä tavoitetta eli eriarvoisuuden vähentämistä. Kulttuurisesti ja kielellisesti kasvavalla monimuotoisella alueella sen tulisi sisältyä ohjelmaan, (s.12.)

Huomiot painopisteestä Ympäristöviisas Uusimaa:

Uudenmaan ilmastotiekartta, jonka tavoitteena on ollut olla hiilineutraali 2035, päivitetään tässä tavoitevuoteen 2030. Tämä on oikeansuuntainen tavoite, kun edelläkävijyyttä tavoitellaan. Ilmastotavoitteen kiristäminen vahvistaa Uudenmaan asemaa EU:n ja kansainvälisen tason etulinjan toimijana ilmastonmuutoksen torjunnassa. (s.14)

Painopisteessä on hyvä huomioida vielä vahvemmin Uudenmaan rooli toimia kehittämisalustana ja kumppanina ratkaisuille, joilla voidaan ratkaista ilmastohaastetta paitsi Suomessa myös kansainvälisesti. Kehittämistoimintaa tulee suunnata niihin toimiin, joiden kädenjälkivaikutus on mahdollisimman suuri, eli jotka ovat skaalattavissa ja otettavissa käyttöön laajasti myös muualla, ja jotka samalla toimivat tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja yrityksille referensseinä ja uuden kestävä liiketoiminnan vauhdittajina.

Ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelma oli mainittu yhtenä tavoitteena. Sen tarkoitus ja vaikuttavuus jää hiukan ilmaan. Uudenmaan liitto voisi hyödyntää rooliaan ylikunnallisena toimijana panostamalla sopeutumisen teeman toimenpiteissä ja yhteistyössä erityisesti kuntarajat ylittäviin

ilmiöihin ja prosesseihin, kuten vesistötulvariskien ennalta ehkäisyyn ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ilmaston muuttuessa. (s.14)

Yksi selkeä korjaamista vaativa kohta on toimenpiteessä 4. Yhdyskuntarakenteen tehostaminen ilmastovaikutusten ehkäisyyn keinona on yleisesti ottaen kannatettava. Toisaalta ohjelmassa todetaan, että kestävyysnäkökulmasta parempi ratkaisu on laajentaa rakennettua ympäristöä alueilla, joissa jo on toimiva joukkoliikenne, kuin rakentaa luonnonalueille, joissa kestävä liikkuemisen edellytykset ovat heikot. Tällainen johtopäätös ei kuitenkaan huomioi kestävyttä tai edes ilmastonäkökulmaa kokonaisuutena. Valmiiksi tiiviillä alueilla rakennettua ympäristön laajentaminen voi johtaa haasteisiin ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta kestävämpiin ratkaisuihin esimerkiksi hulevesiongelmien tai lähiviheralueiden vähenemisen kautta. Lausetta tulee tarkentaa koskemaan ainoastaan kestävyttä päästövaikutusten näkökulmasta. Esimerkkinä edellä mainitusta on sisänpäin kasvu, täydennysrakentaminen ja tehokkaampi rakentaminen voi tarkoittaa joissakin tilanteissa purkavaa saneerausta, jolla on tunnetusti suuri hiilijalanjälki. Samoin täydennysrakennettaessa joudutaan ottamaan rakentamiskäyttöön niitä jäljelle jääneitä, rakennettavuudeltaan huonoja alueita, joissa tarvitaan raskaita pohjanvahvistamismenettelyjä ja paalutuksia. Näillä niinkään on merkittäviä päästövaikutuksia. Jatkossa joudutaankin tasapainottelemaan entistä enemmän eri vaikutuskokonaisuuksien välillä ja valitsemaan kasvun suuntaamiseen kokonaisuuden kannalta kestävin vaihtoehto, yksittäisen mittarin tuijottaminen ei välttämättä tuo parasta mahdollista ratkaisua. (s.15)

Uusimaa, kuten myös Espoo, tarvitsee monipuolisia ja kestävästi suunniteltuja ja rakennettuja alueita erilaisiin asumisen tarpeisiin pientaloista kerrostaloasumiseen. Hyvien liikenneyhteyksien lisäksi valmis toimiva infrastruktuuri vähentää uusien alueiden kuormitusta ympäristölle ja luonnon monimuotoisuudelle. Hyvänä esimerkkinä kestävä kehitys ja kiertotalouden mukaisesta uudesta asuin- ja työpaikka-alueesta on Espoon Kera, jossa on lisäksi tehty uudenlaista yhteistyötä kaupungin ja maanomistajien välillä yhteisten kestävä kehityksen tavoitteiden varmistamiseksi alueen rakentuessa ja kehittyessä. Vastaavia yhteistyön ja yhteisten kehittämissitoumusten malleja tullaan ottamaan käyttöön Espoon uusilla alueilla ja voidaan skaalata myös laajemmin Uudellemaalle. (s. 15.)

Uudenmaan roolin vahvistaminen kiertotalouden edelläkävijänä osaamisessa ja innovaatioissa - tavoite kaipaa tuekseen konkreettisia toimenpiteitä ja yhteisen tavoitteen kirkastamista. Kiertotalous on kuvattu vain materiaalien tehokkaana hyödyntämisenä. Sen lisäksi kehittämistoimia tarvitaan materiaalikiertojen edistämiseen, pitkäikäisten ja korjattavien tuotteiden suunnittelun tueksi sekä X as service ja IOT-liiketoiminnan vauhdittamiseen. Kiertotalouden ratkaisulla on iso merkitys ilmastonpäästöjen ja luonnonvarojen käytön vähentämisessä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. (s.17.)

Huomiot painopisteestä Menestyvä Uusimaa:

Tavoite 5% T&K - panostuksesta on hyvä. Erityisesti osajakohdassa pitäisi mainita yritysten tarpeista lähtevä työhakijoiden osaamisen kehittämien.

Uuden osaamisen ja koulutuksen pitää tukea ja vahvistaa vihreän siirtymän ja digitalisaation tavoitteita. Espoo-yhteisöllä, johon kuuluvat Aalto-yliopiston, VTT:n ja lukuisten kansainvälisten pörssiyritysten lisäksi vahva start-up yhteisö, on paljon annettavaa Uudenmaan menestykselle sekä osaamisen, liiketoiminnan että tutkimuksen, kehityksen ja innovaatioiden näkökulmasta. Kansallisen elvytysrahoituksen ja EU-rahoituksen hakeminen korostuu erityisesti vihreän siirtymän ja digitalisaation edistämässä, jossa Espoo yhdessä yritysten ja tiedeyhteisöjen kanssa on vahva toimija koko maakunnan näkökulmasta.

Kaupunkien roolia nostetaan esiin kokeilu ympäristöjen ja -alustojen kohdalla hyvin, mutta hyvin monessa teemassa kaupungit ovat merkittäviä toimijoita myös palvelujen järjestäjän roolissa. Mm. työllisyyden ja maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä kaupungilla on selkeä rooli ekosysteemin toimijoiden yhteen kokoamisessa ja kehittämisen vaikuttavuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Datan hyödyntäminen ja tiedolla johtaminen ei näy ohjelmaluonnoksessa. Digitaalisuus näyttää johtavan verkkojen rakentamiseen ja uusien teknologioiden mahdollistamiseen tietoliikenneyhteyksillä ym. infralla. Digitaalinen Eurooppa -instrumenttia kohdennetaan innovaatio- ja kasvua teknologoista ja palveluista -toimenpiteisiin. Ohjelmaluonnoksen tulisi tukea myös osaamisen kehittämistä (uutta osaamista), mm. tekoälyyn liittyen.

Yrittäjyyden tukeminen on tärkeä maahanmuuttajien kotoutumisen tuki ja siksi vieraskielisten osaajien yrittäjyyden edistäminen pysyvällä rahoitusmallilla on Uudellemaalle tärkeää. Ohjelmaluonnoksessa todetaan, että osaamisen vahvistamiseksi on lisättävä maahanmuuttoa sekä helpotettava opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantuloa ja asettumista. Edelleen todetaan, että ”maahanmuuttajien työllistymisen yksi väylä on maahanmuuttajien oma yritystoiminta, jota täytyy myös edelleen tukea”. Huomio on oikea ja relevantti. Maahanmuuttajien yrityspalveluita on tuotettu vuodesta 2014 alkaen pääkaupunkiseudun kaupunkien ja Uudenmaan liiton sopimuksellisella yhteistyöllä. Esimerkiksi vuoden 2020 aikana pääkaupunkiseudulla tämän yhteistyön tuloksena tuotetuissa yrityspalveluissa oli 2153 yksittäistä vieraskielistä asiakasta ja he perustivat 742 yritystä. Vieraskielisten osuus yrityspalveluiden asiakkaista vaihteli Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla 33,5 prosentin ja 38 prosentin välillä. Maahanmuuttajien yrityspalveluiden rahoittamiseksi ei ole tarjolla valtakunnallista rahoitusta. Espoon kaupungin tietojen mukaan Uudenmaan liitto suunnittelee vetäytymistä maahanmuuttajien yrityspalveluita koskevasta yhteistyöstä ja rahoituksesta. Tämä on ristiriidassa yllä olevan ohjelmaluonnoksen lainauksen kanssa. (s.24.)

Ohjelmaluonnoksessa todetaan aivan oikein, että työvoiman saatavuuden turvaamisessa maahanmuutto ja kansainvälisten osaajien asettautuminen ovat keskeisessä asemassa. Ohjelmassa viitataan työllisyyden parantamisen osalta kuntakokeiluihin, joiden onnistumisen edellytyksiä ovat mm. tiedonkulku kuntien ja valtion välillä sekä kuntien riittävät resurssit työllisyydenhoidossa. Pääkaupunkiseudun kuntakokeiluissa TE-toimistossa kaupunkien vastuulle siirtyi 40 000 vieraskielisen työttömän palvelut. Espoossa vieraskielisten osuus kuntakokeilun asiakkaista on 52 %. Kuntakokeilujen resurssoinnissa tai ns. Pohjoismaisen mallin resurssoinnissa ei ole huomioitu mm. kielimuurista johtuvaa ja asiakasrakenteesta erityisesti pääkaupunkiseudulle kohdistuvaa resurssitarvetta. Eduskunta käsittelee parhaillaan hallituksen selontekoa maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisesta. Aiemmissa selonteoissa työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut maahanmuuttajien asiakaspalvelun vaativan 1,5-2-kertaa suomalaistaustaisia työttömiä enemmän resursseja. (s. 19, 28-29.)

Sekä kansainvälisten osaajien Suomeen ja Uudellemaalle jäämisessä että kotoutumisen edistämiseksi pätevät samat peruselementit, vaikka osa maahanmuuttajista ei voikaan valita uutta asuinmaatansa. Ensinnäkin tarvitaan riittävän mielekästä tekemistä – oli se sitten kiinnostava ja/tai taloudellisesti palkitseva työ, luottamusta tulevaisuuteen antava (koto)koulutus tai muuten tärkeäksi koettu aktiviteetti. Toiseksi oman ja perheen arjen tulee sujua ja sopivia palveluja olla tarjolla. Myös yhteisöön (paikalliseen ja laajemmin yhteiskuntaan) kuulumisen ja osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä. Kansainvälinen osaaja vaihtaa nopeasti maata tai paikkakuntaa, jos hän ei koe elämäänsä mielekkääksi Suomessa ja Uudellamaalla. Myös useat muista kuin työn tai opiskelun syistä alueelle muuttaneet lähtevät pois esimerkiksi siksi, että emme ole osanneet tarjota turvalliseksi koettua polkua koulututtua ja osallistua työelämään. Monet Uudellamaalla peruskoulutuksen saaneet nuoret lähtevät ulkomaille opiskelemaan ja suuri osa heistä jää palaamatta.

Huomiot painopisteestä Onnellisten Uusimaa:

Ohjelmaluonnoksessa todetaan aivan oikein, että työvoiman saatavuuden turvaamisessa maahanmuutto ja kansainvälisten osaajien asettautuminen ovat keskeisessä asemassa. Ohjelmassa viitataan työllisyyden parantamisen osalta kuntakokeiluihin, joiden onnistumisen edellytyksiä ovat mm. tiedonkulku kuntien ja valtion välillä sekä kuntien riittävät resurssit työllisyydenhoidossa. Pääkaupunkiseudun kuntakokeiluissa TE-toimistossa kaupunkien vastuulle siirtyi 40 000 vieraskielisen työttömän palvelut. Espoossa vieraskielisten osuus kuntakokeilun asiakkaista on 52 %. Kuntakokeilujen resurssoinnissa tai ns. Pohjoismaisen mallin resurssoinnissa ei ole huomioitu mm. kielimuurista johtuvaa ja asiakasrakenteesta erityisesti pääkaupunkiseudulle kohdistuvaa resurssitarvetta. Eduskunta käsittelee parhaillaan hallituksen selontekoa

maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisesta. Aiemmissä selonteoissa työ- ja elinkeinoministeriö on arvioinut maahanmuuttajien asiakaspalvelun vaativan 1,5-2-kertaa suomalaistaustaisia työttömiä enemmän resursseja. (s. 19, 28-29)

Ohjelmaluonnoksessa on tärkeitä huomioita erityisesti aliedustettujen ryhmien jatkuvan oppimisen palveluista ja niiden merkityksestä. On totta, että työelämässä tarvitaan erityisesti osaamista, ei tutkintoja, mutta sekin on hyvä muistaa, että kunnista eläköityy ohjelmakauden aikana valtavasti henkilöstöä säännellyistä ammateista, joissa lainsäätäjät edellyttävät muodollista pätevyyttä. Maahanmuuttajien osalta tämä alleviivaa luonnoksessa mainitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen merkitystä sekä relevanttien pätevöityvien jatkuvan oppimisen palveluiden saatavuuden merkitystä. Palveluita tulisi kohdentaa luonnoksen mukaan aliedusteluille ryhmille, kuten maahanmuuttajille. Tässä ns. maahanmuuttajien osaamiskeskuksilla on keskeinen rooli. Pääkaupunkiseudulla osaamiskeskuksissa palveltiin vuoden 2020 alun ja kesän 2021 välisenä aikana 2 613 uutta asiakasta. Samalla ajanjaksolla päättyneistä osaamiskeskusasiakkuuksista pääkaupunkiseudulla päättyi 386 työllistymiseen, 472 tutkintotavoitteiseen koulutukseen siirtymiseen sekä 155 muuhun koulutukseen siirtymiseen. Koronaepidemia on vaikuttanut kielteisesti ko. palveluiden uusien asiakkaiden määrään ja tuloksiin. Koronan hellittäessä asiakasvolyymin ja tulosten voidaan odottaa kohentuvan. Hallitusohjelman mukaan Sanna Marinin hallitus haluaa ”vahvistaa maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista, ohjausta ja osaamiskeskustoimintaa”. Ministeriöistä saatujen tietojen mukaan valtio aikoo vetäytyä hallitusohjelman vastaisesti osaamiskeskuspalveluiden rahoituksesta viimeistään kesällä 2023. (s.23.)

Ohjelmaluonnoksen mukaan yleissivistys ehkäisee tietämättömyydestä johtuvia ennakkoluuloja maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohtaan. Tämä on totta, mutta asennetutkimusten mukaan keskeisin ko. ennakkoluuloja vähentävä yksittäinen tekijä on se, että tuntee itse maahanmuuttajia. Tämä alleviivaa esim. työelämän ja harrastustoiminnan inklusiivisuuden merkitystä ja tätä kautta tapahtuvia kohtaamisia ennakkoluulojen ja väestöryhmien välisen vastakkainasettelun ehkäisemisessä. (s. 28.)

Ohjelmaluonnoksessa esiin nostettu koulutuksen yhdenvertaisuus ja sitä kautta mahdolliseksi tuleva koulutuksen tukema sosiaalinen liikkuvuus on työllisyyden ohella keskeisin kotouttamispolitiikan haaste. (s.28.)

Ohjelmaluonnoksessa todetaan alhaisen koulutustason ja vieraskielisten osuuden keskittyvän aiempaa selvemmin tietyille asuinalueille suurten kaupunkien sisällä. Tämä on totta ja asuinalueiden kielteiseen eriytymiskehitykseen on tärkeää kiinnittää huomiota. Samaan aikaan on tärkeää todeta, että esimerkiksi Otaniemi on Espoon asuinalueiden kärjessä vieraskielisten asukkaiden osuuden suhteen. Siellä tapahtunut maahanmuuttajien asumisen keskittyminen on Espoon kaupungin ja Aalto-yliopiston strategian mukaista ja tärkeää koko Suomen menestyksen kannalta. (s. 24.)

Ohjelmaluonnoksen mukaan yhdenvertaisuutta turvataan paitsi lainsäädännöllä, niin myös vaikuttamalla asenteisiin, huomioimalla monimuotoisuus rekrytoinneissa ja työpaikoilla ja aktiivisesti edistämällä suvaitsevaista ilmapiiriä. Uudenmaan liitolla on uudella ohjelmakaudella hienoa mahdollisuus näyttää esimerkkiä muille maakunnan julkishallinnon organisaatioille. Esimerkiksi osana ohjelman raportointia Uudenmaan liitto voisi vuosittain kertoa vieraskielisten työntekijöiden osuuden henkilöstöstään. (s.26.)

Onnellisten Uusimaa -painopisteeseen olisi hyvä saada vahvemmin esiin myös asuin ympäristön laatu. Naapurustojen viihtyisyys, hyvin saavutettavat lähivirkistysalueet, terveellisyys, turvallisuus ja monipuolisuus lisäävät Uudenmaan houkuttelevuutta ja sen asukkaiden tyytyväisyyttä arkiympäristöönsä. Koronapandemia-aika on osoittanut tämän erittäin selkeästi.

Kestävä elämäntapa on tehtävä helpoksi. Uusien vähähiilisten ja kestävä kehityksen mukaisten ratkaisuiden tulee olla kaikille saavutettavia ja vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä hyvinvointia. Tähän tarvitaan sekä julkisia toimijoita, kuten kuntia ja kaupunkeja että yksityisiä ja kolmannen sektorin palveluntarjoajia.

Tasa-arvon ohella on tärkeää mainita yhdenvertaisuus. Nimenomaan osallisuudella lisätään mm. hyvinvointia ja keskinäistä luottamusta sekä yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta. Mahdollisuus osallistua luo edellytykset osallisuuden kokemukselle. Demokratia vaatii toimiakseen mahdollisemman laajan osallistumisen eli kaikkien väestöryhmien edustuksen. Ulkomaalaistaustaisten, eri kieli- ja kulttuuriryhmien ja vähemmistöjen tietoisuutta tulee edistää, jotta he voivat vaikuttaa demokraattiseen päätöksentekoon mm. äänestämällä vaaleissa. (s. 27.)

Koulutuksen ja työmarkkinoiden monimuotoisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon yhteydessä olisi hyvä mainita naisten ja miesten ohella sukupuolten moninaisuus. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen edellyttää tasa-arvoa sekä eri sukupuolten välillä että samaa sukupuolta olevien kesken. (s. 27.)

Kommentit ympäristöselostuksesta:

Ympäristöseostuksessa on kuvattu toimintaympäristöä ja ohjelman vaikutuksia selkeästi. Jonkin verran ympäristöselostuksen sisällä on toistoa. Esimerkiksi lausetta ”Erityisesti isojen kaupunkien sisällä sosioekonomiset ja hyvinvointierot ovat suuret. Myös asunnottomuus on kansainvälisesti keskittynyt pääkaupunkiseudulle.” toistetaan useammassa kohtaa.

Muut mahdolliset kommentit:

Uudenmaan yhteistä edunvalvontaa tulee tehostaa ja sen tulisi näkyä myös Uusimaa-ohjelmassa.

Ohjelmaluonnoksessa on tarkasteltu hyvällä tavalla eri rahoitusvälineiden yhteensopivuus tavoitteiden ja toimenpiteiden kanssa. Uudenmaan saantoa kansallisessa ja kansainvälisessä hankerahoituksessa tulee parantaa. Tähän tarvitaan Uudenmaan liiton asiantuntijoiden vahva tuki.

Painopisteittäin esitetyt mittarit ovat kattavia. Onnellisten Uusimaa -painopisteen yhteydessä mainittu mittari maahanmuuttajien (maahan muuttaneiden) osallisuus (osallistuminen työmarkkinoille) voisi mielellään kattaa myös muun osallistumisen, kuten koulutukseen, harrastustoimintaan, vaikuttamiseen, poliittiseen osallistumiseen jne. Lisäksi mittareista voi todeta, että siellä ei ollut ainuttakaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen mittaria, hillinnän mittareita sen sijaan oli 6 kpl. Jotta mittarit kuvaisivat kattavasti painopisteen tavoitteita, olisi ilmastonmuutoksen hillinnän mittareiden lisäksi syytä olla mukana jokin sopeutumistakin kuvaava mittari.